

Opetus- ja kulttuuriministeriö

Saaristoasiain neuvottelukunnan lausunto hallituksen esitysluonnoksesta opintoetuuksilaiksi ja eräksi muiksi laiksi (VN/35745/2023)

Opetus- ja kulttuuriministeriön esityksessä ehdotetaan, että oppivelvollisuuslaista kumotaisiin nykyiset oppivelvollisia koskevat majoitus- ja matkakorvausta koskevat säännökset ja lisättäisiin vastaavat säännökset opintoetuuksilakiin ja koulumatkatukilakiin. Esityksen tavoitteena on mahdollistaa ensisijaisesti täysipäiväinen opiskelu, turvata opiskeluaikainen toimeentulo, vahvistaa opintotuen kannustinelementtejä sekä tukea opintojen läpäisyä tavoiteajassa. Uudistuksessa vahvistetaan myös kaikkein heikoimmassa asemassa olevien opiskelijoiden asemaa, vähennetään alaikäisten velkaantumista ja turvataan perheellisten opiskelijoiden asemaa.

Saaristoasiain neuvottelukunta ottaa lausunnossaan kantaa vain oppivelvollisen erityiseen asumislisään ja koulumatkatukeen.

Esityksen 26 §:ssä *Oppivelvollisen asumislisä eräissä tilanteissa* säädettäisiin oppivelvolliselle maksettavasta asumislisästä eräissä tilanteissa. Asumislisä eräissä tilanteissa vastaisi voimassa olevan oppivelvollisuuslain 19 §:n mukaisia majoituskorvaukseen oikeuttavia tilanteita. Asumislisään olisivat oikeutettuja ne oppivelvolliset, joiden kotoa on niin pitkä matka lähimpään oppilaitokseen, ettei heidän voida kohtuudella olettaa kulkevan päivittäisiä koulumatkoja. Säännöksellä turvattaisiin oppivelvollisten perustuslain mukaista oikeutta maksuttomaan oppivelvollisuuskoulutukseen. Sääntelyllä turvattaisiin oppivelvollisuuskoulutuksen maksuttomuus myös siinä tilanteessa, että oppivelvollisuuden suorittaminen päivittäin kodin ja oppilaitoksen välillä kulkien ei ole pitkän välimatkan vuoksi mahdollista.

Saaristoasiain neuvottelukunta pitää hyvänä, että luovuttaisiin erillisestä majoituskorvauksesta ja tämä huomioitaisiin jatkossa osana oppivelvollisen asumislisää. Neuvottelukunta pitää 100 kilometrin vähimmäismatkaa tai yli kolmen tunnin päivittäistä koulumatkaa perusteltuina rajauksina. Neuvottelukunta kuitenkin huomauttaa, että kolmen tunnin matka-aika tulisi huomioida esityksessä järjestelmällisesti kaikissa kohdissa, joissa viitataan yli 100 kilometrin vähimmäismatkaan. Saaristo-olosuhteissa etäisyys saattaa olla kilometreissä mitattuna lyhyt, mutta matka-aika huomattavan pitkä esimerkiksi saaristoliikenteestä johtuen. On siis tärkeää, että kilometrien lisäksi matka-aika tuodaan esille esityksessä selkeästi.

Saaristoasiain neuvottelukunnan mielestä on tärkeää, että toisen asteen koulutus on kaikille maksutonta. Ehdotettu esitys ei kuitenkaan tarkoita käytännössä maksutonta toisen asteen koulutusta kaikille oppivelvollisille. Saariston ja harvaan asuttujen alueiden lapset ovat eriarvoisessa asemassa kuin lähempänä asutuskeskuksia ja palveluita asuvat lapset. Osa saariston ja harvaan asuttujen alueiden lapsista joutuvat muuttamaan pois kotoa suorittaakseen oppivelvollisuuden kattaman toisen asteen koulutuksen. Mikäli

oppilaitos ei tarjoa majoitusta, joutuvat opiskelijat hankkimaan vuokra-asunnon tai asumaan vanhempien omistamassa asunnossa. Ehdotuksessa esitetty asumislisä ei kuitenkaan kattaisi kaikkia asumisesta koituvia kustannuksia.

Esityksen mukaan asumislisän määrä olisi enintään kuukausivuokran, käyttövastikkeen taikka niihin rinnastettavan vuokrasopimuksen tai asumisoikeussopimuksen mukaisen kiinteän suuruisen kuukausittaisista asumismenon määrä, kuitenkin enintään opiskelijan asuinkuntaan mukaan määräytyvä asumislisä, eli 270 €, 310 € tai 370 € (25 § *Asumislisän määrä*). Saaristoasiain neuvottelukunta huomauttaa, että asumislisä ei kuitenkaan kata läheskään aina kaikkia asumiskustannuksia, vuokran lisäksi opiskelijalle tulee maksettavaksi muun muassa sähkö- ja vesimaksu. Mikäli opiskelija asuu vanhemman omistamassa asunnossa asumislisän määrä on 83 €, tämä ei myöskään ole riittävä summa kattamaan kaikkia asumisesta koituvia kustannuksia. Neuvottelukunta onkin huolissaan siitä, että maksuton toisen asteen koulutus ei ole kaikille käytännössä maksuton ja esittää, että esitystä tarkennettaisiin näiltä osin.

Lakiin ehdotetaan lisättäväksi uusi 3 b §, jossa säädettäisiin oppivelvollisen koulumatkasta viikonloppujen yhteydessä aiheutuviin matkakustannuksiin. Ehdotuksen mukaan oppivelvollisella olisi oikeus koulumatkatukeen viikonloppujen yhteydessä aiheutuvista matkakustannuksista. Koulumatkatukena korvattaisiin kuukausittain opiskeluaikana neljästä edestakaisesta oppivelvollisen kodin ja opiskelupaikkakunnan asunnon välisestä matkasta aiheutuvat kustannukset. Käytännössä koulumatkatukea maksettaisiin yleensä enintään 10 kuukaudelta (1.8.–30.5.). Koulumatkatuen määrä olisi kuitenkin enintään 300 euroa kuukaudessa. Saaristoasiain neuvottelukunta pitää ehdotusta koulumatkasta hyvänä ja kannatettavana.

Saaristoasiain neuvottelukunta

Puheenjohtaja, kansanedustaja

Sandra Bergqvist

Pääsihteeri, johtava asiantuntija

Elina Auri

Tiedoksi:

Saaristoasiain neuvottelukunta

Kansliapäällikkö Pekka Pesonen

Osastopäällikkö Minna-Mari Kaila

Yksikön päällikkö Sanna Sihvola